

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG
FORNYELSE I DANMARK

2. årgang nr. 3
Allehelgen 1959.

ALLE HELGEN - DEN USYNLIGE DEL AF VOR FAMILIE

En Dag for nylig gik jeg ude paa Marken i tæt Taage. Jeg kunde ikke se ret langt, og Landskabet var som forvandlet. Det saa ud, som hele Sognet var blevet borte, og kun jeg selv var blevet tilbage med den Smule Mark, jeg gik paa. Og dog vidste jeg, at der og der inde i Taagen laa det hele stadigvæk, og at nogle Hundrede Meter borte laa Præstegaarden med mit Hjem og mine Kære, som holder af mig og tænker paa mig. Da slog det mig, at denne Oplevelse i Oktobers Taage er et godt Billede paa det, som Kirken vil lære os, naar den nu igen fejrer Alle Helgens Fest, og naar den ellers minder os om sine Helgener. At leve det almindelige Menneskeliv kan ofte være som at vandre i tæt Taage, ja, som at gaa i tykt Mørke. Ikke altid kan vi se ret langt frem. Bekymringer, Modgang, Sygdom og andre Vanskeligheder lukker vor Udsigt. Og vi ved ikke, hvad der gemmer sig i Morgendagen. Det hænder ogsaa, vi føler os ensomme - af mange Grunde kan et Menneske blive overset og glemt af andre. Og da er det, som den tætte Taage lukker sig om En, og man tror sig alene og d.v.s. forladt og hjælpeløs.

Men Kirken siger os med Budskabet om sine Helgener, at dette er en Misforståelse. Thi omme bag vort Menneskelivs Taager er Livet større, end vi kan se. Og vore Muligheder og vor Lykke er rigere, end vi selv tør regne med. Vort Liv har nemlig baade en synlig og en usynlig Side, og de hører begge sammen. Vort Sogn bestaar ikke blot af den nulevende Slægt, men ogsaa af de henfarne - det ser vi paa Sognets Kirkegaard og i dets Kirké, hvor vi mindes de Døde. Og Menneskeheden er ikke kun os, der nu befolker Jorden, os skrøbelige Syndere, den er ogsaa alle dem, som nu befolker Himlen, de salige og hellige. Guds Menighed rummer ikke blot os halve, ufuldkomne Kristne, der nu lever i Sognene, til den hører ogsaa de hele og fuldkomne Kristne, som vi kalder Helgener.

Saa dan siger Alle Helgens Dag os, at vort Liv er større, end vi tror i vor Nød. Thi der er noget omme bag ved Taagen. Der er bl. a. Helgenerne - de, som er i Slægt med os, fordi de er Mennesker af vort Kød og Blod; de, som ser os og følger os, elsker os og beder for os. Helgenerne er vore store Søsken - i Kristus er vi aandeligt i Familie med dem. Og de gør mod os, hvad store, gode Søsken altid gør mod de mindre i Børneflokken, de tager sig af os og arbejder paa vort Bedste. Det vidste vore Førfædre, naar de sagde, at den og den Helgen hjalp i den og den Nød. Og dette gør Helgenerne ved at bede for os til Gud, som Bibelen bevidner (se Johannes' Aabenbaring 5,8 og 8,3-4.)

Hvor er det godt at vide om Helgenernes Forbøn! Det er som at gaa ene og hjælpeløs i Taagen og saa vide, at der eller der ligger dog Ens Hjem, der

er de Kære og Venerne, som tænker paa En med Kærlighed og Forbøn. Mange af os har svært ved at bede. Nogle forsømmer at gøre det. Og en Dag kan vi det ikke mere - nemlig naar vi mister vore Sanser og skal dø. Hvor godt er det da at vide, at alligevel er ingen af os uden Bøn, men alle er vi omgivet af Forbøn, thi vore store Sæskende i Kirkens himmelske Etage beder altid for os. Med vore Navne paa deres Læber og vor Sag paa deres Hjerter træder de stadig frem for Guds Trone. Og der er det gode ved deres Bøn, at den er sikker paa at blive opfyldt, hvad vores ikke altid er. Thi de er ikke som vi af Synden skilt fra Gud. De er helt hos ham, og alt, hvad de beder ham om for os, giver han dem. Saa er da ingen af os nogensinde alene i Verden, og aldrig skal vi tro os forladt. Nej, altid er vi omgivet af himmelske Venners kærlige Omsorg og baaret af deres udholdende Forbøn. GUD være priset for det rige Fællesskab, han i Kirken gav os at leve og dø i - Fællesskabet med alle Helgen!

For alle Helgen, som i Kristi Tro
stod fast i Striden og vandt Himlens Ro,
Dig, Herre JESUS, priser vi så fro.
Halleluja, Halleluja!

(Salmebogen Nr. 659)

Urban Schrøder.

-----oooOooo-----

TIL FORSTAAELSE AF "DET LUTHERSKE"

I den kirkelige Debat høres ofte det Svar til den højkirkelige Bevægelse, at den med sit katolske Islæt indebærer en Trusel mod vor Kirkes lutherske Arv. Man frygter, at den vil medføre en Afgivelse fra det ægte lutherske, som vor Kirke har bundet sig til. Er dette mon Tilfældet? Lad os engang prøve at se, hvori "det lutherske" bestaar! Er det mon noget saa særligt og enestaaende, at det slet ikke kan gaa sammen med noget andet, f. Ex. "det katolske"? Er det noget i sig selv hvilende, der udelukker alt andet? Er det eksklusivt og afsluttet? Er det det sidste Ord, der kan og skal siges om vor Kirke? Først maa vi da, naar vi tænker paa vor Kirkes Egenskab af luthersk, huske, at det er ikke Luther selv og hans samlede Værker vi er bundet til. Men det er vor Kirkes Bekendelsesskrifter, de tre oldkirkelige Trosbekendelser, Confessio Augustana og den lille Katekismus samt som oplysende Kommentarer hertil Melanchthons Apologi og vor ældste lutherske Kirkeordning, Kirkeordinansen 1539. Hvad det lutherske betyder for vor danske Kirke, maa vi søge Svar paa i disse Kilder fremfor noget andet Sted. Og om det lutherske eventuelt i visse af Luthers Skrifter, efter nogle af hans Meninger og Udtalelser til visse Tider ser anderledes ud end det i disse Kilder fremstillede, det siger intet afgørende m. H. t. vor Kirkes Egenskab af luthersk. Luther selv kan her, hvor vi vil spørge om vor Kirkes Væsen, ikke have Krav paa at være eneste Autoritet (hvad han heller ikke selv ønskede!), men han maa høres i fælles Kor med andre lærde og oplyste Fædre. Hvad er da ifølge vore Bekendelsesskrifter det lutherske? Det er ikke, som det idag ofte hævdes, noget eksklusivt i den Forstand, at det udelukker vor Kirke fra Forbindelser med Kirker af anden Konfession og afløser den overfor dens egen katolske Fortid før Aaret 1536. Det betyder ikke, at der før dette Aarstal ikke fandtes sand Kristendom i vort Land. Det vil heller ikke være noget afsluttende i den Forstand, at der aldrig skal de kunne tænkes en anden kirkelig Orden hos os end den i det 16. Aarhundrede indførte. Ret forstaaet er det lutherske tværtimod et Vindue i vor Kirke, der staar aabent ud mod det katolske. Og det er en foreløbig Formulering i Tidens Situation for 400 Aar siden, et foreløbigt Svar i den datidige kirkelige Nødsituation. Vore lutherske Bekendelsesskrifter vil

dybest set ikke noget specielt luthersk i vor moderne Betydning heraf: noget nyt og hidtil uhørt, der nødvendiggør et Kirkebrud og for alle Tider udelukker vor Kirke fra Forbindelse med den katolske Kirke. De vil simpelthen det katolske, omend dette i den Situation, hvori nogle af disse Skrifter blev til, fik en polemisk og derfor for ensidig og utilstrækkelig Formulering.

Tydeligst kommer denne Vilje til det katolske frem i de ældste af vore Bekendelsesskrifter, de tre oldkirkelige Trosbekendelser: Apostolicum, Nicenum og Athanasianum, der i den lutherske Concordiebog bærer overskriften "De tre katolske eller økumeniske Symboler". Her tales i Apostolicum om "den hellige katolske Kirke" og i Nicenum endnu mere prægnant om "een, hellig, katolsk og apostolisk Kirke". Og Athanasianum begynder endog med denne aabenlyse Bekendelse til det katolske: "Enhver, som vil vorde salig, maa fremfor alle Ting nødvendigvis fastholde den katolske Tro. Den, som ikke fastholder den ren og ubeskaaret, gaar uden Tvivl evigt fortabt". Og samme Symbol slutter med at sige: "Dette er den katolske Tro, den, som ikke bevarer den fast, kan ikke blive salig". Men ogsaa selve den lutherske, reformatoriske Bekendelse, Confessio Augustana understreger stærkt Viljen til det katolske. Efter i sin første Del at have gennemgaaet de vigtigste Punkter i Kirkens Tro bringer den, før anden Del følger, en kort Sammenfatning, hvori det bl. a. hedder: "Dette er saa nogenlunde vor Læres Hovedsum, hvori intet ses at være, som afviger fra den hellige Skrift eller fra den katolske Kirke, ja, end ikke fra den romerske Kirke - -. Og da det forholder sig saaledes, dømmes de for haardt, som paastaar, at vore Tilhængere skal regnes for Kættere. Men Uenigheden gælder visse Misbrug, som uden sikker Autoritet har indsnæget sig i Kirken". Vi bemærker her Understregningen af den lutherske Bekendelses Overensstemmelse med den katolske Kirkes Lære - Confessio Augustana bekender sig bevidst til det katolske, ja, endog til det romersk-katolske! Og denne Understregning gentages senere: Efter Confessio Augustana's anden Del om de Misbrug, som de evangeliske Menigheder forkaster, følger en Efterskrift, der slutter saaledes: "Hos os er i Lære- og Kirkeskikkene intet antaget, som strider imod den hellige Skrift eller den katolske Kirke". Igen den aabenlyse Bekendelse til det katolske. Og ser vi endelig ogsaa paa den lille Katekismus, saa rummer ogsaa den kun katolsk, fælleskristeligt Stof og peger med sin Koncentration om Guds Bud, Trosartiklerne, Fadervor og Sakramenterne paa den gamle, katolske Kristendoms Grundelementer. Det lutherske, som det kommer til Udtryk i vor Kirkes Bekendelsesskrifter, vil altsaa ret forstaaet kun være det katolske. Der er i selve det lutherske en klar Tendens mod det katolske. Og en god Lutheraner maa egentlig dybest set ville være Katolik. Derfor er den højkirkelige Rørelse mod sin Pegen paa katolsk Kristendom ikke en Trusel mod vor Kirkes lutherske Væsen, men i Virkeligheden en Udfoldelse af dette, naar det forstaaes efter sin dybeste Intention. Men foruden Bekendelsesskrifterne gør ogsaa en anden Faktor, at vi i vor lutherske Kirke ikke i det lange Løb kommer udenom det katolske. Der tænkes her paa det lutherske Skriftprincip, at den hellige Skrift alene anerkendes som vor Kristendoms Kilde og Norm, og at Bibelen og dens Studium derfor indtager en meget central Plads paa luthersk Grund. Det er et luthersk Grundprincip at lytte nøje til Bibelens Ord - Luther selv henviser ogsaa altid til det og vilde jo have hele sin Theologi betragtet som en Udlægning af det. Altsaa er det helt i Overensstemmelse med vor Kirkes Væsen som luthersk at forske i Bibelen og lytte til dens samlede Vidnesbyrd - endog under den Mulighed, at dette Vidnesbyrd naaske siger Luther ind og viser sig at tale mere katolsk, end vi er vant til. Det er denne Mulighed, der nu synes at blive en uøngelig Kendsgerning,

naar vi lægger Mærke til Resultaterne af den nyere lutherske Bibelforskning, som kan samles i dette, at Reformationens Budskab kun udsiger en Del af det samlede bibelske Budskab og derfor maa lade sig korrigere af dette. Og disse Bibelforsknings Resultater kan ikke undgaa at faa Konsekvenser ogsaa for den systematiske Theologi og Forkyndelsen i vor lutherske Kirke - Konsekvenser, der vil betyde et Opbrud i katolsk Retning. (Om denne theologiske Nybesindelse og dens Betydning for Forholdet mellem luthersk og katolsk se F.-R. Refoules interessante og indholdsrige Afhandling "Lutherska problem i svensk teologi" i Tidsskriftet "Lumen", Januar 1959, S. 69 ff, og Ernst Finckes Afhandling "Die katholische Reformation", Stuttgart 1958, S. 133 ff). Hvordan vi saa maa formulere og nærmere definere "det katolske", og hvilke praktiske Følger denne Definition kan faa i en luthersk Kirke, er et andet Spørgsmaal, som kræver en Artikel for sig.

Urban Schrøder.

---oo0oo---

EN BEMÆRKNING FRA EN UVENTET SIDE

Det var et Tegn paa den største Tankeløshed og Svaghed paa vor Side, da man lod den gamle Sprogbrug nedbryde med den Konsekvens, at vi idag i Hovedsagen har overladt Ordet "katolsk" som Selvbetegnelse til de romerske Katolikker og altsaa har karakteriseret os selv som Ikke-Katolikker, Hæretikere, Skismatikere og Sekterere - og det endda efter Evne med Eftertryk og Vilje - saaledes at det hos os betyder den slemmeste Formærmelse, hvis man hos nogen kan paavise "katoliserende" eller endog katolske Tendenser eller bagtale vedkommende derfor. Som om en ordentlig Kirke og Theologi overhovedet kan have andet end en ikke blot "katoliserende", men i al Alvor netop katolsk Tendens!

(Karl Barth i "Kirchliche Dogmatik" IV, S.784)

---oo0oo---

BALDESBÅLET I NYÅRS-TIDEN

Det står i avisen, at 6 helt eller trekvart grundtvigske præster fra Koldingegnen tilbyder, 2 og 2 at besøge "menigheder eller foreninger"(!) med foredrag om diverse evangeliske lærepunkter. De begiver sig ud på en færd, der i farefuldhed næppe står tilbage for den, de 70, ifølge evangeliet sendtes ud på, 2 + 2, som lam iblandt ulve. Til forskel fra missionens "prædikanter" plejer grundtvigske "talere" at tage et ærligt honorar, når de maser sig ind i fremmede sogne. Men i dette tilfælde vil de nøjes med dækning af "transportudgifter". Det anføres ikke, hvilket transportmiddel man vil benytte. Biler bliver det næppe. Dels fandtes disse ikke på Luthers tid, og da de heller ikke var kendt af gamle Grundtvig, må de vrages som både ufolkelige og udanske. Men hvortil dette Dumpingudbud af den sunde lære? Var transporten så gået vestover for der at udbrede kendskab til 4/4 af kirkens englelære? Men med de andre almindeligheder er der ingen grund til at gå lokale sogne- eller stiftshyrer i bedene. I dumme kirkehistorier diskues der op med religionskrige, kristnes intolerance samt "oplysningen" som årsag til vantroens sejre. Men som jern, der bruges for meget, kan blive træt i sine molekyler og gå itu uden på viseligt slid eller ydre vold, således var det derimod alt for solid og dygtig doceren af selvfølgelige kristelige sandheder i brede baner, som viste sig dræbende for levende kristentro ved at avle en træthed og lede, der gav fritænkeriet let spil.

De sekses aktion mod de trekvarte er, hvis den da kommer til udførelse, dømt til at lykkes. Det vil sige, den vil få den samme virkning, som da Svantevits præster for at redde deres afgud søgte at slukke belejrerens ild med mælk og derved kun skaffede den yderligere udbrodelse, og hvis så Hermansen kom med "endnu en bunke kirke-tidender" (se K.E.Valløes efterladte digte, fortællinger etc., side 79) og kastede dem på ilden, sandelig, da vilde "Baldersbålet i nyårs-tiden" oplive, oplyse det høje nord

Carl-Ulrik.

---oo0oo---

KRISTENDOM ER HISTORIE

Højkirkelighedens anliggende I

At få sagt dette i den nuværende kirkelige situation er en god grundvæsentlig bestanddel i højkirkelighedens anliggende. Kristendom er også andet og mere, men det er den netop kun på det historiskes grund, så sandt den da vil kalde sig apostolsk. Vi vil forsøge her at give en kort skitse af fundamentalforståelsen af kristendommens historicitet og pege på nogle af dens konsekvenser for frelsens karakter og tilegnelse. Kristendommens afgørende forhold til historien er givet med kirkens trosudsagn om, at Gud blev menneske i Jesus af Nazareth. Inkarnationens absolutt enestående og paradoksale under er den sagsammenhang, der i særegen forstand gør kristendom til historie. Den siger, at Gud selv er gået ind i historien, og det tilmed ved et bestemt menneske, på et bestemt sted og til en bestemt tid, i et bestemt handelsesforløb. Således, at tilbedelsen af dette menneske, Jesus af Nazareth, ikke er afgudsdyrkelse eller udtryk for flerguderi, men ovenikøbet den for os rette dyrkelse af vort livs skaber og forløser, den evige, hellige Gud. Højkirkeligheden betegner en understregning af inkarnationens virkelighed og varighed. Den er orthodox, katolsk i sin kristologi. Den mener ikke uden videre at kunne erstatte oldkirkens gamle kristologiske dogme med en eller anden moderne omskrivning. Den vil lige så lidt betragte Jesus liv som en illustration eller urbillede for den sande gudsholdning for et menneske som den vil forflygtige Kristi konkrete menneskelighed til en maske for den hellige Gud. Den vil ej heller kun se inkarnationens faktum som en principiel inddragelse af alt verdsligt under Guds velbehag eller som det, der ophæver forskellen på helligt og profant og derved gør det, man ellers forstår ved religion til noget Gud vederstyggeligt kun begrundet i en oprørske, himmelstormende egenkærlighed. I Guds menneskevordelse ligger også en antagelse af det sande i menneskets religiøse bestendighed. Kristologien kunne måske kort udtrykkes således: Den rummer optagelsen af mennesket Jesus af Nazareth i Gud - til en personseenhed, der gennem inkarnationen betegner Guds komme til os - incognito. Vi er opmærksomme på det paradoksale, det tilsyneladende selvmodsigende, som Søren Kierkegaard særlig har fremhævet angaaende inkarnationen: Dels en evig saligheds begrundelse i noget historisk, dels dette historiskes egen indre paradoksalitet, at evighed blev tid, at det, der ikke kan blive historie, blev historie. Men vi er tillige agtpågivende i hændelsen af frelseshistoriens extramentale virkelighedskarakter, således, at kristendommen for os at se er højst utilstrækkeligt beskrevet ved at bestemmes alene som en subjektiv holdning i inderlighed til det absurde. Vi er opmærksomme på, at en sådan ensidig beskrivelse står i fare for at gøre det "objective" i gudsmenneskets under til en fiktion og for at afstrejfe den historie, som anskuelsen ellers gør fundamentalt gældende. Det "underfulde" i kristendommens historicitet består ikke alene i det urimelige, at Gud "bliver til" i historien - men lige så fuldt i, at Gud

er og handler i et ganske bestemt, konkret historisk hændelsesforløb, - at det guddommelige i Jesus af Nazareth også er tilstede i en handlings-
succession, en gerning i historien.
Trods al vanskelighed vover vi derfor at tale om "hellig historie" i Kristus. Ikke som noget vi skal finde i et særligt plan, men som noget, der trods sin principielle guddommelige uerkendelighed dog er til stede sakramentalt, i - ned - og under - den menneskelige virkelighed i Kristus, som det hverken må løses fra eller sammenblandes med.
Frelsehistorien i Kristus er det, hvorved Gud frelser sit folk, og som han fortsætter og fuldender til Jesu Kristi dag. Kirkens eksistens er udtryk for denne frelseshistories kontinuerlige forløb.
En så specifik, historisk konkret frelsesforståelse, der er kristocentriske i eminent forstand, vil understrege rækkefølgen og forskellen i Kristi død og opstandelse og fastholde den sidste som en "historisk" tildragelse. Den vil endvidere fremhæve forskellen mellem den gamle og den nye pagt i gudsfolkets historie, hvad atter får betydning for det kirkelige embedes forhold til menigheden, og den vil endelig karakterisere kirken som den organisme, hvori Kristus fortsat lever sit liv for os, med os og i os og dermed også som den virkelighed, hvori mennesket af i dag møder Guds frelse og indtages i hans folk.
Og det er derfor ikke muligt at reducere kristendommen til en almindelig historisk-profetisk religion, hvis funktion ene og alene består i et budskab til mennesker. Vi kan ikke betragte frelsen som identisk med at høre ordet om syndernes forladelse eller om tiltale, krav og ansvar - end-
sige at den skulle kunne omskrives til en eksistentialistisk tilværelses-
tydning. Vi betragter kristendom som Guds indgreb i menneskeheden og i det enkelte menneskes historie, ikke som et nyt "synspunkt" på dagligda-
gen. Vi tror frelsen kommer til os ikke alene i et ord, der "hvor og når Gud vil det" slår ned i et menneskehjerte, men ser den også som en histo-
riens sammenhæng, hvori vi ved den hellige dåb indtages i "hellig hi-
storie".
Som det skabtes livsgrundlag ikke er udtømt med aktuel psykisk selvbe-
vidsthed, er frelsen ikke betinget af vor "registrering" af "ordet" ale-
ne. Den lutherske retfærdiggørelseslære kan brede sig så meget i "ord-
theologi", at alt andet bliver ligegyldigt, og den almindeligt brugte
fortolkning af det bekendte "Samtidig retfærdig og synder" kan fremhæves
så stærkt, at det ophæver al frelseshistorie ved sit markante "samtidig".
Det hører til højirkelighedens anliggende, at den vil fremhæve sandhe-
den i, at kristendom er historie, at frelsen henvender sig til og angår
vor egen, faktiske, erkendbare virkelighed, vor egen historie - og giver
den mening - og mål. Denne holdning er begrundet i inkarnationens centralt
kristelige fundament, hvor virkninger vil kunne kendes i alt, hvad høj-
irkeligheden iøvrigt vil.

O. Lund Pallesen.

---oooOooo---

FORHOLDET TIL INDRE MISSION

Kirkelig fornyelse 8.

Som vi i kampen for fornyelse af vor kirke kan samarbejde med den gamle
grundtvigianisme, hvor den endnu findes, således er der også en indre
mission, vi kan arbejde sammen med. Som der lå noget meget betegnende i
den første grundtvigianismes ofte brugte navn: "Den kirkelige anskuelse",
således var det ikke tilfældigt, at Indre Missions fulde navn blev "Kir-
kelig forening for den indre mission i Danmark". Jeg tror ikke et øje-
blik på, at det var på grund af magtstræb, som det for tiden påstås i
professoral dømmesyg, når den lille missionsforening i 1861 i Stenlille

fik dette navn. I hvert fald: på programmet blev I.M. en kirkelig bevægelse, og hvad det har betydet i vor kirkes liv, er svært at måle. Vækkel-
sen blev som helhed bevaret inden for den danske kirke. Dens muligheder
for vildførelser blev stærkt begrænsede. Trods den meget stærke vægtlæg-
gen på lægfolkets medarbejde - altså på det almindelige præstedømme -
har det særlige præsteembedes bærere altid haft en afgørende indflydelse.
Jeg har en fornemmelse af, at der altid i I.M. har været en instiktiv
respekt for embedet. Når forargelsen var så stor over, at dets bærer var
vantro, fjende af vækkelsen o.s.v., var baggrunden vist, at denne mand
havde så stort et embede.
Når embedet værdsattes, sættes også kirkens bekendelse højt. Det var til-
fældet for Indre mission. En vækkelsesbevægelse falder gerne for den
vranglære, at livet er vigtigere end læren. Det blev for en del den gamle
pietistiske vækkelses undergang. Når læren ikke fastholdes, breder sub-
jektivismen sig. Og når følelsernes glød er ved at slukkes, så har man i
sin subjektivisme smidt lærens og dogmernes stærke støtter bort og har
kun sin private spekulation og snusfornuft - kort sagt rationalismen til-
bage.
Foruden at være vækkelsesbevægelse har netop det præstelige element i
I.M. været medvirkende til, at bevægelsen gang på gang har stået i en
kirkekamp for den rette lære og for den augsburgske bekendelse. Man kan
sagtens som kirkehistoriker bagefter være fariseisk og pege på, at disse
folks hænder ikke altid var rene. Kirkepolitisk kamp for dogme og lære
er nu engang et groft stykke arbejde, men et arbejde som skal gøres. Man
kan pege på håbløse affærer på disse områder, som I.M. i tidens løb er
blevet indblandet i - f. eks. Arboe-Rasmussen-sagen og sidst sagen om
kvindelige præster. Hvor lidt der tilsyneladende kom ud af alt dette, så
er der dog derved sket det, at en snart 100-årig vækkelsesbevægelse al-
drig har sluppet troen på bekendelsens, lærens og dogmets betydning. Det
er sande kirketegn. At denne bevægelse så også har haft sine svinkearind-
er bort fra den rette tro, er en anden sag. Det kommer jeg senere tilbage
til.
Det, der vel allermest har bevaret I.M. indenfor folkekirken og dermed
gjort den til en uhyre vigtig faktor i vor kirkes liv, er dog dette udpræ-
gede kirketegn, at sakramenterne: dåb og nadver og for en del også skrif-
temålet blev holdt højt i ære - og i hvert fald længe beholdt deres or-
todokse indhold.
Vækkelsens omvendelsestale var i hvert fald i begyndelsen en tydelig om-
vendelse til dåbens nåde. Og så er faren for afsporing ikke stor. Og nad-
veren blev flittigt brugt. Og kirkegang var en selvfølge som hos
romerkirken idag. Når der i dag fra visse moderne missionsfolks side ud-
tales eller antydes, at vækkelse og mission ikke kan forliges med højkir-
kelighed, så er selve I.M.'s første historie et bevis på det modsatte.
For en bevægelse, hvor kirkegang er det selvfølgelige, hvor sakramenter-
ne holdes i levende brug, hvor både det særlige og det almindelige præ-
stedømme har deres rette værdi, hvor bibeltro ikke står alene, men er knyt-
tet til bekendelse og lære, er en bevægelse, der rent ud sagt har meget
vigtige højirkelige træk. Og det var en sådan bevægelse, der dengang
blev en stærk vækkelsesbevægelse i vor kirke. Og på den anden side er
det en afsporet højirkelighed, der ikke har kristenlivets vækkelse som
sit mål.
Men - der er desværre et "men" at sige, som må siges. Ja, der er adskil-
lige, for den foregående skildring kan måske nok siges, at være noget i-
dealiseret, idet den kun har tegnet nogle væsentlige træk af især den
gamle I.M.'s teologi. Der er spørgsmålet om religiøs praksis på forskel-
lige områder, der er de særlige adfærdsmønstre, som præger bevægelsen o.
s.v. Disse spørgsmål er nu ikke så vigtige, selvom de oftest falder mest

i øjnene. Jeg vil pege på noget langt vigtigere - på den måde, hvorpå I.M. hist og her er ved at dø i dag. Kætteriet ligger altid lige op ad sandheden. Sådan også her. Fra "Kirkelig forening for Indre mission" er der ikke lang vej til den bevægelse, man mærkelig nok kalder "Luthersk mission". De menige medlemmer kan ofte ikke se forskel. Og så er der dog et dybt sælg mellem dem. Det er de ovennævnte kirketegn, der forsvinder. Og netop det er I.M.'s ulykke mangfoldige steder i dag. Lægmandselementet får overhånd over det særlige præstedømme. Så kan man godt selv. Så bliver bibelen den private opbyggelsesbog løsrivet fra bekendelsen og læren. Så bliver missionshuset til pseudo-kirke, så skikker man sig lige med denne verden og går snart lige så lidt i kirke og til alters som den. Så viser man ikke mere andre kirkeveje. En tid kan man bevare troen for sig selv, hvis man endnu bruger bibelen og bønner - ja, tilsyneladende kan det gå længe. Men mangfoldige steder ser man idag det hele ebbe ud. Når man ikke holder fast ved kirke, gudstjeneste, sakramenter, bekendelse og embede, så tømmes også det lille røde hus med det bibelske navn. Hvor man holder fast ved disse ting, kan Gud stadig bruge disse huse som sine redskaber til at drage mennesker ind i sit rige. Der kan de endnu være sande missionshuse. (fortsættes i næste nummer).

Poul Ulsdal.

---oo0oo---

LÆST

SKRIFT OG TRADITION. Et referat af professor E. Kinders artikel "Schrift und Tradition" i "Die Katholizität der Kirche" Evangelisches Verlagswerk. Stuttgart 1957. 392 sider. 18,- DM.

En af de mest påkrævede opgaver for en økumenisk teologi er en fornyet gennemtænkning og vurdering af forholdet mellem skrift og tradition. Herhjemme er det især professor K. E. Skydsgård, der har taget dette problem op, og hans bidrag til diskussionen i "Kerygma und Dogma" 1955 er hyppigt citeret i den lutherske dogmatiker Ernst Kinders artikel, der optager de første 70 sider af samleværket "Die Katholizität der Kirche", der udkom i fjor.

De lutherske reformatorers opger i evangeliets navn, med visse traditioner og deres henvisning til "Skriften alene" indebar ikke et bibelprincip i modsætning til et traditionsprincip. Det var dem magtpåliggende at påvise deres læres overensstemmelse med tidligere, især oldkirkelig tradition, og ud fra sin tilegnelse af evangeliet dannede reformationen også selv nye traditioner, hvorefter vi bevidst el. ubevidst er bestemt, hvorfor traditionen som problem er ligeså påtrængende for evangeliske som for katolsk teologi.

Den almindelige protestantiske nedvurdering af traditionen er da heller ikke i første række et reformatorisk arvestykke, men skyldes indflydelse fra en humanistisk idealisering af kilderne "ad fontes" - en nedvurdering af det historiske - en antipositivistisk spiritualisme - samt anti-katholicisme.

I forbindelse med tendensfrie exegetiske og historiske undersøgelser har mange evangeliske teologer nu vundet en indsigt i traditionens nødvendighed som middel for evangeliets gang gennem historien.

Da den kristne tro er grundet på, og har sin stadige livsgrund i en historisk skikkelse og historiske begivenheder, er den henvist til overlevering = tradition. Ægte kristen tradition er overlevering af kristusbegivenheden som frelsesbegivenhed, som evangelium til mennesker. Det medium, hvorigennem overleveringen finder sted, er den troende menighed. Overleveringen sigter jo på at frenkald tro, og troens svar og

livsytringer er midlet for den fortsatte overlevering. Troens hjemsted er ikke så meget de enkelte kristne som den frelsesmenighed, Kristi legeme, hvori de troende er indlemmet.

Subjekt for traditionen er henholdsvis Kristus og Helligånden: ved at Kristus viser sig som den i sit nærver virksomme, ved at Ånden vidner om Kristus som herre. Derfor må den menneskeligt-historiske side af traditionen aldrig befæste sig i sig selv, som om den helt havde indesluttet og forpagtet Guds frelseshandlen. Traditionen tjener kun, erstatter aldrig den levende Kristus og den virkende Helligånd. Ny testamente er selv et stykke tradition. Dets særstilling i kirkens traditionskompleks beror på, at det repræsenterer det skriftlige nedslag af deres forkyndelse, som var vidner til kristusbegivenheden og dens befuldmægtigede forkyndere, nemlig apostlene. Andsførelsen gjaldt i særlig grad den, ved hvis førstevindesbyrd kirken blev grundet, og som er principielt enestående og uigentageligt. Derfor er dette vindesbyrd sammen med de af Herren indstiftede sakramenter, normerne for al senere kristen tradition.

Åbenbarings indhold, hvis midtpunkt er Guds frelsende gerning i Kristus, kan ikke vokse eller forøges i tidens løb, men ved at kirken lever og handler ud fra det, som den overleverer, vokser dens forståelse af åbenbarings indhold. Disse kirkens og ikke den enkeltes troserfaringer af den hellige skrifts indhold er en omend relativ så dog nødvendig hjælp til forståelse af skriften.

Skriften læses kun ret som kirkens bog, og kirkens gudstjeneste er da også det centrale sted for overleveringen. Udfra den gudstjenesteførende menighed afgrænses kanon - udformes trosbekendelser og dannes kirkelige embeder. Herfra går der også en strøm af kristen handling ud i det "almindelige" liv. Et forudsætningsløst forhold til skriften er hverken muligt eller tilsigtet af Herren.

Kirkens svar på Guds åbenbaring har givet sig utallige udtryk i liturgi-er, teologier, fromhedsytringer o. lign., men dogernes og bekendelsernes særlige betydning beror på at de på vigtige tidspunkter i kirkens historie i eksistentiel afgørelse er blevet gjort til bevidst og forpligtende bekendelse. I sin bekendelse bekræfter og binder kirken sig til åbenbaringen, bekendelsen forelægger ikke nye sandheder, men bekræfter den af Gud givne. Den kirkelige bekendelses struktur lægger sig for dagen i den måde hvorpå kirken samtidig stadfæstede omfanget af den nytestamentlige kanon og i trosreglen "regula fidei" udsagde, hvad der var det centrale indhold i disse skrifter mangfoldighed. En forudsætningsløs biblicisme er et selvbedrag, da enhver nedbringer nogle udlægningskategorier. Forskellen er om disse er afledt af en filosofi eller en verdensanskuelse, eller om de stammer fra kirkens erfaringer med skriften. Ved at binde til det centrale og uopgivelige i troen vil dogmet forhindre, at kirken beherskes af hastigt vekslende nodeologier, hvis ufordragelighed ofte er proportional med deres subjektivism.

I et sidste afsnit tager professoren Kinders direkte stilling til romersk-katolsk traditionsforståelse. Fælles for begge er en forståelse af traditionens nødvendighed. Den afgørende modsætning ligger i, at romerkirken har gjort et enkelt element i traditionskomplekset til sidste instans for, hvad der er i overensstemmelse med evangeliet. I denne funktion er det ikke selv underlagt nogen norm, indtager altså her evangelietsplads. På evangelisk hold lurer farerne ikke blot i form af spiritualisme og aktualisme, men også som biblicisme og konfessionalisme samt en idealistisk og romantisk inspireret systematisering af den kirkelige tradition, hvorved denne underkastes et væsens fremmed princip.

Dette er kun en knap og ufuldstændig gennemgang af en artikel der udmærker sig ved afbalancerede synspunkter og en stor tankerigdom. Den bringer en del litteraturhenvisninger, hvorefter flere også findes alment tilgængelige

i-prof. K. E. Skydsgårds meget læseværdige artikel "tradition" i Nordisk teologisk leksikon.

B. Honoré.

Kvinden og kirkens embede. Nyt nordisk forlag.

Arnold Busck. 1959. 154 sider. kr. 10,50.

Baggrunden for kvindepræsterne i folkekirken er en lov vedtaget i rigsdagen i 1948. Derimod er der aldrig blevet foretaget en kirkelig undersøgelse af kvinders adgang til at blive præster belyst udfra skriften og traditionen. Disse instanser mente man at kunne se bort fra, da man begyndte at gøre kvindepræster. Hvad skulle man med Guds ord og kirkens tradition, når man havde en lov vedtaget i rigsdagen? Det er de tre fynske præster John Hansen, Schroll og Dag Monrad Møller, som nu næsten ti år efter ved deres henvendelse til biskopperne og med professor Prenters bistand endelig foranlediger, at sagen får den teologiske behandling, som den uanset synspunkternes forskellighed har krav på. Som eneste biskop indlader Høgsbro sig på at være med til denne undersøgelse, som alle biskopperne for ti år siden burde have ladet foretage. Bogen er værdifuld læsning for folket, derimod sikkert trættende læsning for ikke kyndige. Hvor meget man end kan være uenig med biskop Høgsbro, så må man indrømme, at hans standpunkt er konsekvent ud fra de forudsætninger, han har. Hvor det særlige præsteembede ikke rummer mere og andet end det almindelige, omend den orden at have et særligt embede er en anordning for Kristus, der er det svært at se, at spørgsmålet om kvindernes adgang til det særlige embede, kan være så stort. Allerede som indehavere af det almindelige præsteembede besidder de jo de nådegaver, som er nødvendige for det særlige. Udfra Høgsbros standpunkt kan der kun være tale om en ændret skik i kirken, måske en uheldig skik, embedet er dog det samme. Trods stor lærdom forekommer det, som om Prenters standpunkt ikke rummer den samme konsekvens. I begyndelsen af bogen taler han om det særlige embede på en måde, der peger i retning af en sakramental opfattelse af embedet, men professoren slutter dog med at indrømme, at han ikke vil bestrebe, at kvindernes forvaltning af ordets og sakramenternes tjeneste er gyldig, men dermed falder imidlertid den alvorlige forskel mellem ham og Høgsbro. Så er der kun tale om en ændret skik, ikke et nyt embede, og hvortil så den megen strid? Prenter og Høgsbro begrunder iøvrigt flittigt deres syn på embedet udfra skriften og Luther, men man tør spørge, om den idelige henvisning til Luther ikke er en noget ensidig brug af kirkens tradition? Var det ikke værd at høre de store lærere i kirken for Luther, det er dog den fremgangs-måde Confessio Augustana med rette anvender? Et virkeligt nej til kvindepræsterne, et nej, man som biskop Baun vil kæmpe for, kan ikke nøjes med den begrundelse, at kvindepræster er mod kirkens orden, man må have sin årsag i, at man fornægter, at de overhovedet kan have del i det særlige præsteembede, fordi "materialet", man gør en præst af, skal være mandkøn. Et sådant synspunkt kan påberåbe sig god overensstemmelse med skriften, som dog også kan tolkes anderledes (Høgsbro), man må tillige påberåbe sig hele den katolske tradition (ikke blot Luther) og de beslutninger, det biskoppelige læreembede i den samlede kirke har truffet. Sådanne beslutninger kan et lille kirkesamfund som folkekirken ikke gå på tværs af, og nu det alligevel har gjort det, siger vi nej til denne nyhed, som er opstået på et tidspunkt, da vor kirke tilmed er inde i en opløsningsperiode. Jamen, agter vi da ikke kvinderne højt og har behov for deres tjeneste i kirken? Jo, men der har S. Ragna i Randers. S. Anna i Lem og Mariadøtrene i Kollund vist veje, som tilmed er i god overensstemmelse både med skrift og tradition. Det er veje værd at følge for kvinder, som føler et kald til en særlig tjeneste i kirken og ikke vil øve selvtagt.

P. D.

Svend Borregaard: Almindelig kristenlære.

Der skrives så meget om konfirmandundervisning i disse år. Og der udsendes adskillige bøger og andet fint materiale. Jeg har ofte været flov over, at jeg har været så temlig uinteressert deri. Forklaringen er nok den, at jeg har en fornemmelse af, at den temlig store energi på dette ene punkt er en flugt fra virkeligheden. Med disse minimale kundskaber, børnene møder med, og med den kirkefremmede baggrund de har, skal det læremæssige efter min mening være uhyre elementært og unfordigt. Vigtigere end dette er snart den religiøse øvelse - at lære dem at bede f. eks. - at få dem til at gå flittigt i kirke i forberedelsestiden - den sakramentalt prægede handling i kirken tilsidst. Men da jeg fik fat i denne lille konfirmandbog af Svend Borregaard, blev det klart, at der er noget af det rigtige. Han kalder den beskeden for en "huskebog" og det er et godt navn. Det er lige det, børnene har brug for: ganske kort og saglig besked om de vigtigste ting i kirkens lære. Det gives der her på små tyve sider i ganske lille format med halvtift bind. Jeg har virkelig ikke mange indvendinger at gøre. "Teologien" i bogen er stort set, som titlen lyder "almindelig". Det er - om jeg så må sige - en hel fornøjelse at stilles overfor en sådan almindelig kristendom. Børnene kan bruge den under forberedelsen til at hange alt det andet op på, vi taler med dem om. Og allervigtigst: de kan tage den lille "dogmatik" med hjem, når forberedelsen er forbi. Bogen kan kun købes hos forfatteren: Fuglebo 17, København F. Jeg tror, den koster en krone eller lidt mere.

---ooOoo---

Poul Ulsdal.

ALLE HELGEN - ALLE SJÆLE -

I liturgiens lys

Alle Helgens fest fejrer vi i år på den "rigtige" dag, d. 1. november. Vi ihukommer helgenerne, kendte og ukendte fra hele den hellige, almindelige kirke, som kristenfolkets fortrop på pilgrimsfærdens frem mod Guds himmel. Det er en kirkefest til tak og ære for Gud for kirkens forklarelse. Allehelgenssynet viser os Gudsfolket på forklaringsens bjerg. "Der skal prædikes om de helliges tro og om efterlignelsen af deres eksempel", siger kirkeordinansen. Dagen er givet kirken også til at besinde sig på sig selv. Ikke så meget for at vi skal betænke kirkens inderste væsen, men mere dens "udstrækning". Kirkens "rum" går ind bag dødens forhæng, ja, ind i evigheden hos Gud. Dens folk lever overalt, hvor dens herre har været og er: Her på jorden, i de dødes rige og i forklarelsens himmel. Dødens grænse skiller kun tilsyneladende og midlertidigt kristenfolket ad. "De helliges samfund" er først og fremmest samfundet om de hellige, gud-givne ting: Ordet, sakramenterne, Kristus selv. Men det er tillige et fællesskab, der når fra os, der lever her på jorden i "den stridende kirke", over dem, der er gået ind bag forhængene til "den lidende, eller måske bedre den hvilende og ventende kirke" frem til "den sejrende kirke" hjemme hos Gud. Guds kirkes grænser falder ikke sammen med verdens grænser, dens velsignelser ophører ikke for et menneske fordi den legemlige død afskærer det fra den udvortes forbindelse med os andre. Altsammen, fordi til os er een vendt sejrende tilbage fra de dødes rige for at løfte sit folk til himlen. Vor tro på "nedfarten til dødsriget" er ikke kun en historisk notits om Kristi besøg hos de døde engang, men også en tillid til, at Han, som er dødens og dødsrigets herre, også med sin kraft er der nu - og dermed også hans kirke. Det vil vi fastholde på trods af al velmenende modernistisk spekulation om døden som en indgang til en "tidløs" verden. Festen har hos os ofte fået en dobbeltklang, idet vi ikke kun ønsker at minde de "store" i kirkens historie, der ved deres kristelige vidnesbyrd i ord og liv har gjort det lettere for os andre menneskeligt at tage mod Guds nåde, men vi minde også dem af vore kære, som døden tog fra os. Vi søger ud til deres grave. De blev en del af vort liv. Vi ihukommer dem

for Gud, lægger en blomst på deres grav og beder måske en bøn for dem. Vi har foenet Alle Helgens Dag og Alle Sjæles Dag i festen på Alle Helgens Søndag.

Mon ikke det ville være rigtigt, i hvert fald i liturgien, at bevare den gamle, kirkelige adskillelse mellem de to ting? Således, at vi ved højmesse fejrer vor enhed med den sejrende kirke: "Helgen her og helgen hisset -", og ved en senere tjeneste om eftermiddagen i kirke eller kapel - eller på kirkegården betænker vort fællesskab med det gravfolk, i hvilket vi alle har nogle, der stod vort hjerte nær, - og i kærlighedens omringning beder om hvile, lys og endelig forløsning for dem som for os. Evt. under nævnelse af navnene på dem, som i det forløbne år døde i sognet. Nogen egentlig requiem-messe vil vi vel næppe - på grund af teologiske konsekvenser - lase, men en liturgisk forbønstjeneste lader sig meget vel udføre.

Ved højmassen må gudstjenesten være præget af lys og festens hvide farve, medens Alle Sjæles-andagten bærer sorgens og bodens sorte klæder. Salmevalget bør ligesledes indrettes herefter, hver tjeneste sit præg. Forslag: Alle Helgens højmesse: 660 - 661 - 277 / 656 - 658 (under kommunionen) - 342. Den dag bør vi vist bruge den "øumeniske" Nicænum, om vi ikke ellers har fået den indført i messen. Alle Sjæles andagten: 610 - 623 - 635 - 631. Af tekster til sidstnævnte har vi de gamle: 1. Kor. 15,51-57 - Joh. 5,25-29, 6,37-40 og 51-54, Apok.14,12-13 og 1. Thess.4,13-17. Kollektter fra forslagene til begravelsesritualer kan anvendes, ligesom former for forbønnen kan findes i de gamle liturgier.

Det er af betydning, at vi både fejrer Alle Helgen på ret vis og tillige imødekommer folkets og hjertets trang til "dagen for vore døde".

Vi stridende, de hvilende og de forløste går sammen dommens og sejrns store dag imøde. Vi har intet mindre end saligheden i Kristus Jesus, vor Herre, tilfælles.

O. L. P.

---ooOoo---

J U L E K R Y B B E R

Julen er ved at drukne i nisseri. Julenisserne er det synsindtryk vore børn modtager intenst hver dag i juletiden. Vi behøver for deres øjne at sætte noget andet end nisser, nemlig de bibelske skikkelser fra juleevangeliet, f. eks. i form af en julekrybbe. Det har hidtil været svært at skaffe en smuk julekrybbe, men nu har vi fra Set. Ansgars forlag, Brødgade 65, København K. modtaget en brochure om en meget smuk julekrybbe, som er fremstillet efter en gammel klassisk model fra baroktiden. Der er fritstående figurer 8-12 cm høje, smukt malet og lavet i holdbart materiale. Krybben med den hellige familie alene koster 25 kr., det samme + 3 hyrder, oxen, æselet, en vædder og 3 får 50 kr., for 100 kr. er alt med, de hellige tre konger, juleengelen, o.s.v. Krybben er en ideel julegave til hele familien. Red. anbefaler på det varmeste læserne at få nissernes herredømme i hjemmet brudt med denne smukke julekrybbe. Børnene vil glæde sig.

---ooOoo---

ANNONCE.

Præsteflipper og præsteveste, stolaer og messehagler i liturgiske farver samt processionskors og alterpulte kan fås i Helligkorsstiftelsen, Tranum pr. Brovst.

Stiftelsen er oprettet alene for at fremskaffe ovennævnte ting på en let og billig måde.

RE-FORMATIO udsendes af en kreds af præster i den danske kirke. I redaktionen sidder Urban Schrøder, Varnæs (ansvh.), Lund Pallesen, Kgs. Lyngby, Poul Ulsdal, Hejls og Per Dolmer, Odder (kasserer). - Stof til bladet sendes til de tre førstnævnte, bestilling på bladet og økonomiske bidrag til sidstnævnte. Postgiro 1109 88. Abonnement 6 kr. årligt, studenter 4 kr.